

25/11/2021

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

ASIA: Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL:n näkemyksiä hallituksen esitysluonnoksesta tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina: sivistysvaltioon kuuluu kaikkein heikommassa asemassa olevien suojaaminen. Korkeampi rokotuskattavuus suojaa kaikkia yhteiskunnan jäseniä ja parantaa myös työturvallisuutta työpaikoilla. Sairaalahygieenisillä toimenpiteillä, kuten henkilökohtaisten suojaimien käytöllä, voidaan vähentää tartuntatauteihin liittyvää potilasturvallisuuden vaarantumisen riskiä, mutta pelkästään niillä ei voida tätä riskiä poistaa. Terveiden- ja sosiaalihuollon parissa työskentelevillä on ammattieettinen velvollisuus huolehtia hoidettaviensa ihmisten terveyden suojelemisesta.

JHL:n näkemyksen mukaan rokotusvaatimus on syytä säätää selkeästi tartuntatautilaissa. Koska useat eri oikeusoppineet ovat olleet syksyn 2021 mittaan eri mieltä siitä, sisältyykö covid-19:ää vastaan annettu rokotus tartuntatautilain 48 §:ään jo valmiiksi vai ei, on selvää, ettei säännös ole nyky muodossaan riittävän selkeä. Keskeiseen perusoikeuteen puuttuminen tiettyjen ammattiryhmien osalta edellyttää yksiselitteisen selkeää lainsäädäntöä. Säännösehdotuksessa on kiitettävän selkeästi kirjoitettu, että se koskisi vain sellaisissa tehtävissä toimivia, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski. Säännös on syytä kirjoittaa niin, ettei tule epäselvyyttä mm. sen soveltuvuudesta riskiryhmiin kuuluvien kotiin annetuissa palveluissa. Säännös tulisi ulottaa myös henkilökohtaisen avun piirissä työskenteleviin, jotta suojattaisiin riittävällä tavalla koronavirustartunnalta erittäin haavoittuvassa asemassa olevia henkilökohtaisen avun varassa olevia vammaisia ihmisiä. Tartuntatautilain 48 §:ää sovelletaan nyky muotoilunsa perusteella vain sosiaali- ja terveydenhuollon *toimintayksiköiden asiakas- ja potilastiloihin*, mikä sulkee henkilökohtaisen avun säännöksen ulkopuolelle. Jo nyt on osoitettavissa, että vammaiset henkilöt ovat maailmanlaajuisesti yliedustettuina koronaviruksen uhreissa.

JHL haluaa painottaa sen seikan tärkeyttä, että potilaiden ja asiakkaiden alttius covid-19 taudin vakaville seurauksille on aina arvioitava lääketieteellisillä perusteilla. Kun nykyisen tartuntatautilain 48 § tuli voimaan 2018, ilmeni monilla sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikoilla epämääräisiä käytäntöjä sen edellyttämän lääketieteellisen arvioinnin suhteen. Työpaikoilla tätä arviointia tekivät valitettavan usein henkilöt, joilla ei ollut minkäänlaista lääketieteellistä koulutusta. Nyt on tärkeä tehdä selväksi, että arvioinnin voivat tehdä vain tahot, joilla on lääketieteellistä osaamista, kuten esim. työterveyshuollot.

25/11/2021

Olennaista on, että työpaikoilla koronatoimet ja työntekijöiden suojaaminen toteutetaan riskinarvioinnin kautta ja hyödyntämällä työterveyshuollon osaamista. Työterveyshuolto voisi myös hoitaa puuttuvat rokotukset sekä miettiä suojaustoimia ja työjärjestelyitä niiden työntekijöiden osalta, jotka eivät terveydellisistä syistä voi ottaa rokotuksia. Näin helpotettaisiin myös samalla jo pahasti kuormittunutta julkista terveydenhuoltosektoria ottamalla nykyistä laajamittaisemmin työterveyshuollot mukaan koronarokotusten antamiseen.

JHL katsoo, että lähtökohtaisesti työntekijän suullisen ilmoituksen pitäisi riittää selvitykseksi koronavirussuojasta. Näin on säädetty muidenkin tartuntatautilain 48 §:ssä säädettyjen tartuntatautien suojan osalta. Kaikilla työntekijöillä ei edelleenkään ole pankkitunnuksia tai muita keinoja vahvaan tunnistautumiseen (esim. luottotietojen menettämisen takia), jolloin koronapassin saaminen ”käsiinsä” voi olla hankalaa. Työterveyshuollon laatiman kirjallisen selvityksen vaatiminen tulisi tuottamaan ongelmia uusille vasta taloon tulleille työntekijöille sekä keikkalaisille, joilla ei ole vielä työsopimusta solmittaessa työterveyshuoltoa käytettävissä sekä opiskelijoille, jotka eivät ole työpaikan työterveyshuollon piirissä ja joilla voi olla hankalaa saada opiskelijaterveydenhuollosta tätä selvitystä.

JHL ei sinänsä vastusta esitettyä työnantajan väliaikaista oikeutta saada nähtäväkseen nyt tarkoitettujen työntekijäryhmien koronapassia työpaikoilla riittävän rokotussuojan varmentamiseksi. Pelkonamme on kuitenkin, että liika huomio koronapassin esittämiseen työpaikoilla synnyttää virheellistä turvallisuudentunnetta ja saa muut tärkeät suojaustoimet unohtumaan.

Koronapassin vaatiminen ei saa johtaa muiden suojatoimenpiteiden unohtamiseen. Siitä huolimatta, että sote-henkilöstö olisi rokotettu ja heillä on tästä esittävä koronapassi, tulee työpaikoilla edelleenkin mm.:

- käyttää suojaimia
- mitoittaa työ niin, että sitä voidaan tehdä turvallisesti
- noudattaa mahdollisuuksien mukaan turvavälejä
- porrastaa taukoja

Säädösmuutos ei myöskään saa johtaa siihen, että työnantajien oikeus saada työntekijöiden terveystietoja alkaakin laajenemaan. Tällaisia vaatimuksia on jo ennen koronapandemiaa esitetty elinkeinoelämän taholta. JHL korostaa, että työntekijöiden yksityisyyden suojaan tulee puuttua mahdollisimman vähän. Koronarokotustieto ja tieto sairastetusta koronavirustaudista ovat terveydentilatietoja ja siten tiukemman yksityisyyden suojan piirissä.

JHL katsoo THL:n asiantuntijoiden näkemyksiin tukeutuen, että olennaista pandemian selättämisessä on saada rokottamattomien aikuisten rokotuskattavuus nousemaan. Nyt ehdotettu lakimuutos on toki askel tähän suuntaan, mutta sen lisäksi tarvitaan nopeasti muitakin toimenpiteitä. Pakon sijasta tulisikin tarjota ihmisille ”porkkanoita”, joilla rokotuksiin saataisiin houkutelua aikuisväestöstä

25/11/2021

nykyistä paremmin. Koronapassia on tarjottu apuna kaikkiin ongelmiin. Ongelmia saataisiin muillakin keinoilla vähennettyä. Entistä enemmän tulee panostaa siihen, että maahanmuuttajille annetaan ajankohtaista ja oikeaa tietoa heidän äidinkielellään, nuorille annetaan nykyistä enemmän faktatietoa heidän käyttämillään sosiaalisen median kanavilla, rokotuspisteitä viedään rokottamattomien ryhmien lähelle, niin että rokotuksen ottamisesta tehdään ajanvarauksesta vapaata ja mahdollisimman helppoa, toisesta rokotuksesta lähetetään automaattinen tekstiviestimistutus nuorille aikuisille jne. Työelämässä olevien osalta koronarokotuksen ottamisen helppoutta lisättäisiin ottamalla työterveyshuollot mukaan rokottamiseen nykyistä laajemmin.

JHL esittää, että esitykseen kirjataan työntekijän oikeus käydä covid-19-rokotuksessa työaikana ja rokotuskäyntiin matkoineen kulunut aika luetaan työajaksi. Koska kyse on työhön liittyvistä rokotuksista, joilla parannetaan potilasturvallisuutta, tulee työntekijöillä olla oikeus käydä niissä työajalla. Tartuntatautilain 48 §:ssä lueteltujen muiden tartuntatautien osalta on ollut paljon kiistoja siitä, miten säännöksen perusteluissa todettua lausetta ”*jollei se ole vaikeudetta mahdollista muuna aikana*” tulkitaan. Työnantajapuolen mukaan ensisijaisesti rokotukset otetaan omalla ajalla. Osa sote-alan työnantajaliitoista on ohjeistanut jäseniään niin, että rokotuksiin on päästettävä työajalla vain, jos työntekijän työajat ovat sellaiset, että hän on esimerkiksi aina terveyskeskuksen aukioloaikoina työssä. JHL:n näkemys on, että työn edellyttämiin rokotuksiin menevä aika on aina työaikaa. Tämä tulee myös kirjata selkeästi nyt esitettyyn säännökseen tai sen perusteluihin, jotta vältytään niiltä kiistoilta, joita tartuntatautilain 48 §:n tultua voimaan 2018 esiintyi. Uskomme, että myös tällaisilla seikoilla on vaikutusta rokotusten ottamishalukkuuteen.

JHL haluaa painottaa kaikkien suomalaisten vastuunkannon tärkeyttä taistelussa koronavirusta vastaan. Tutkimusten perusteella tiedetään, että rokotukset ennaltaehkäisevät tartuntatautien leviämistä, suojaavat terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja heidän läheistensä terveyttä sekä parantavat potilasturvallisuutta. Rokotuskattavuutta ei kuitenkaan nosteta yksinomaan asettamalla yhden alan työntekijöille vaatimuksia rokotussuojasta. Siksi valtiovallan on välittömästi ryhdyttävä myös muihin toimiin koronaviruspandemian tukahduttamiseksi.

Merja Hyvärinen
työelämäasiantuntija, OTK

merja.hyvarinen@jhl.fi

Tel. +358 50 472 9534

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL

PL 101, 00531 Helsinki